

Asia: VN/7791/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tilastokeskuksesta annetun lain ja tilastolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko Tilastokeskukselle hallituksen esityksessä kirjattu uusi tehtävä selkeästi kuvattu?

Tilastokeskuksen tehtävät on kuvattu esityksessä pääosin selkeästi. 2a § 2. momentti kuvaa ensimmäisessä virkkeessä tutkija- ja aineistopalvelun tarkoitusta tutkijoiden (ja tutkimustoiminnan) näkökulmasta. Seuraava virke yhdistyy edelliseen hiukan hämmäntävästi, koska se liittyy viranomaisten aineistopyyntöihin: ”Valtioneuvoston tai sen ministeriön kiireelliseksi ilmoittama käyttölupahakemus on kuitenkin asetettava valtioneuvoston alaisen hallinnon viranomaisen käyttölupahakemuksen edelle ja toteutettava ilman aiheetonta viivytystä.” Pykälä ei siis ehkä ole tältä osin aivan selkeä.

Onko erityinen syy sille, että 2a §:ssä mainitaan erikseen yliopistoissa, korkeakouluissa, ammattikorkeakouluissa, valtion tutkimuslaitoksissa ja ajatuspajoissa työskentelevät tutkijat, joille tietoaaineistoja luovutetaan tutkimuksia ja selvityksiä varten? Perusteluissa (luku 1.1) mainitaan, että tutkimukseksi katsotaan myös esim. viranomaisten tutkimus- ja selvitystoiminta, joten oletettavasti tämä on riittävä muotoilu takaamaan myös esim. viranomaisten mahdollisuudet saada aineistoja Tutkija- ja aineistopalvelun kautta.

2. Miten arvioitte valtioneuvoston etusijaa käyttölupahakemusten käsittelyssä suhteessa alaiseen hallinnon viranomaisiin?

On vaikea arvioida tuntematta VN:n ja ministeriöiden ja toisaalta niiden alaisten viranomaisten aineistopyyntöjen volyyymia. Etusija on perusteltu esim. poikkeuksellisissa olosuhteissa, kuten pandemiatilanteessa. Esitys pyrkii vastaamaan tavoitteeseen edistää eduskunnan tiedonsaantia valtioneuvostosta (PeVL 30/2020 vp). Tiedonsaantioikeus on kuten esityksessä todetaan osa lainsäädäntö- ja budjettivaltaa ja toimivaltaa kansainvälisissä ja EU-asioissa. Etusija on siten varsin perusteltu. Etusijan antamisen edellytykset tulisi kuitenkin kirjata lakiin tai sen perusteluihin selkeästi. Etusijan antaminen VN:n ja ministeriöiden kiireellisille käyttölupahakemuksille ei kuitenkaan voi vaarantaa tutkimusorganisaatioiden ja muiden viranomaisten tarpeisiin vastaamista kohtuullisessa ajassa.

3. Ovatko hallituksen esityksen ehdotusten tietosuojaa koskevat pykälät riittävän täsmällisiä?

Kyllä.

4. Onko aineiston tietosuojaoikeudellinen käsittelyperuste riittävästi kuvattu?

Kyllä.

5. Onko aineiston säilytystä koskeva tekstiosuus riittävän täsmällinen?

Kyllä.

6. Onko tietojen käyttötarkoitus rajattu riittävän selkeästi?

Kyllä.

7. Ovatko raaka-aineiston ja valmisaineiston käyttörajaukset riittävän selkeitä?

Kyllä.

8. Mahdollistaako hallituksen esitys tutkijalle luovutettavien tietojen antamisen suoraan Tilastokeskuksen tutkijapalvelulle, kun tutkijan on tarkoitus käsitellä tietoja tutkijapalvelun etäkäyttöympäristössä?

Kyllä.

9. Edistääkö hallituksen esitys tutkimuksessa hyödyllisen tiedon saamista tutkijoiden käytettäväksi?

Esitys edistää aineiston saamista tutkijoiden käytettäväksi nykyistä nopeammin ja aiempaa laajemmin ja tarkoituksenmukaisemmin. Esitykseen kirjatut Tilastokeskuksen tehtävät (2a § ja 2b §) ovat erittäin kannatettavia ja hyödyttävät tutkimusta. Akatemia haluaa korostaa julkisesti rahoitetun Tilastokeskuksen datan avoimuuden merkitystä tutkimukselle.

Malmberg Ossi
Suomen Akatemia

Kuitunen Laura
Suomen Akatemia - Ylijohtaja, hallinto Ossi Malmberg; esittelijänä lakimies,
tietosuojavastaava Laura Kuitunen